

Pregledni članak

UDK: 327(497.5):341.123"199/200"

Primljeno u uredništvo: 05. 12. 2007.

Prihvaćeno za tisak: 27. 12. 2007.

Republika Hrvatska i Ujedinjeni narodi: Novi izazovi

KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ*

Sažetak

Činom primanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo organizacije Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. godine kao 178. države članice, uspješno je okončana njezina borba za puno međunarodno priznanje. Petnaest godina kasnije, 16. listopada 2007. godine, Republika Hrvatska izabrana je po prvi put za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti, što predstavlja najveće vanjskopolitičko dostignuće od njezina osamostaljenja.

Osvojeno hrvatsko članstvo u Vijeću sigurnosti svjedoči o ugledu države izgrađenom na temelju postignuća u razvoju demokracije, mira i stabilnosti na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Hrvatska kandidatura temeljila se na četiri područja: sprječavanje sukoba i mirno rješavanje postojećih; zaštita najranjivijih segmenata društva u slučajevima oružanih sukoba (djeca, žene, civili); suzbijanje terorizma i reforma Vijeća sigurnosti. Pitanja od posebnog interesa za Hrvatsku unutar Vijeća sigurnosti vezana su uz područje Jugoistočne Europe, s naglaskom na Bosnu i Hercegovinu i Kosovo, zatim na globalne krizne situacije gdje je UN nazočan mirovnim snagama (posebice one u kojima sudjeluju hrvatske snage), Međunarodni kazneni sud za područje bivše Jugoslavije (ICTY) kao i Međunarodni kazneni sud (ICC), globalna suradnja u području borbe protiv terorizma, te neširenje oružja za masovno uništenje. Hrvatska će nastaviti konstruktivno pridonositi reformskom procesu unutar Vijeća sigurnosti i organizacije UN-a.

Sigurnost – Razvoj – Ljudska prava predstavljaju, prema Završnom dokumentu iz 2005. godine, tri glavna stupa sustava UN-a na osnovu kojeg se provode neumitno potrebni reformski procesi. Svjedoci smo da se

*

Mr. sc. Kolinda Grabar-Kitarović, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Trg N. Š. Zrinskog 7-8

razina globalne sigurnosti nije značajno povećala od 1945. godine, promijenile su se sigurnosne prijetnje – rastući rascjep između bogatih i siromašnih, opasnost širenja nuklearnog oružja, razvoj terorizma, prijetee klimatske promjene. Globalni izazovi zahtijevaju globalne odgovore. UN je jedinstveni svjetski forum u kojem Hrvatska zauzima sve značajnije mjesto, okrunivši svoje dosadašnje napore članstvom u Vijeću sigurnosti. Pravi posao tek nam predstoji.

Cljučne riječi: UN, Vijeće sigurnosti, hrvatsko članstvo, sigurnost, razvoj, ljudska prava, klimatske promjene

Organizacija Ujedinjenih naroda snažno je obilježila međunarodne odnose u drugoj polovici 20. stoljeća. Povelja Ujedinjenih naroda¹ stupila je na snagu 24. listopada 1945. godine ratifikacijom pet pobjedničkih savezničkih sila i njihovih sljedbenica nakon II. svjetskog rata – Francuske, Kine, Sjedinjenih Američkih Država, Sovjetskog Saveza i Ujedinjenog Kraljevstva – uz još 46 zemalja potpisnica. Republika Hrvatska primljena je u organizaciju Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. godine kao 178. zemlja članica.² Tim je činom Hrvatska postala punopravna članica ove svjetske organizacije, čime je njezina borba za puno međunarodno priznanje bila uspješno dovršena. Petnaest godina kasnije, 16. listopada 2007. godine Republika Hrvatska izabrana je po prvi put za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti na dvogodišnji mandat (2008-2009.), što predstavlja jedno od najvećih vanjskopolitičkih dostignuća i priznanja od njezina osamostaljenja. Organizacija Ujedinjenih naroda ove godine broji šezdeset i dvije godine postojanja, od kojih je petnaest hrvatskog članstva, što je dobra prilika za osvrt na dosadašnja postignuća, i promišljanje o budućnosti same organizacije i hrvatskog djelovanja u njoj, od 1. siječnja 2008. godine kao članice Vijeća sigurnosti, u kontekstu novih izazova pred kojima stoji čovječanstvo u 21. stoljeću.

Hrvatska kao članica Vijeća sigurnosti

Republika Hrvatska izabrana je za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti na izborima u New Yorku 16. listopada 2007. godine protiv protukandidata Češke Republike. Glasovi dani hrvatskoj kandidaturi svjedoče o ugledu Hrvatske izgrađivanom u proteklih šesnaest godina na temelju postignuća u razvoju demokracije, mira i stabilnosti, na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Tijekom tog razdoblja Hrvatska je prerasla u zemlju koja, zalažući

1

Povelja Ujedinjenih naroda (*Charter of the United Nations*), www.mvpei.hr, Međunarodni ugovori.

2

"Hrvatska i Ujedinjeni narodi", skupina autora, Organizator, Zagreb, 1996.

se za multilateralizam, aktivno sudjeluje u najrazličitijim oblicima djelovanja svjetske organizacije, uključujući i mirovne operacije, te pridonosi aktivnostima međunarodne zajednice u očuvanju i izgradnji mira.³

Hrvatska je u ovoj godini bila članicom trinaest komisija, odbora i programa iz sustava UN-a,⁴ no njezine aktivnosti protežu se i na sve ostale specijalizirane organizacije i tijela UN-a. Hrvatska aktivno sudjeluje na konferencijama koje se organiziraju u sklopu UN-a, kao i UN-ovim sastancima na vrhu. Naša diplomatska mreža sastoji se od tri stalne misije pri UN-u u New Yorku, Ženevi i Beču.⁵ Hrvatska je imala čast biti jednim od potpredsjedatelja 61. zasjedanja Opće skupštine u rujnu 2006. godine. Istovremeno Hrvatska je postala članicom Vijeća guvernera Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA)⁶ nakon čega je ove godine hrvatski predstavnik izabran za potpredsjednika Vijeća. Novo članstvo Republike Hrvatske u Izvršnom odboru UNICEF-a⁷ (2007-2009) pruža mogućnost jačeg djelovanja u području zakonodavstva i prakse zaštite prava djeteta, dok je na čelo UN-ove Komisije za eliminaciju diskriminacije protiv žena (CEDAW)⁸ izabrana hrvatska predstavница u istom razdoblju (2007-2009). Od svibnja 2006. do svibnja 2007. trajalo je hrvatsko članstvo u novoosnovanoj Komisiji za izgradnju mira.⁹ Republika Hrvatska predsjedala je Ekonomskim i socijalnim vijećem Ujedinjenih naroda (ECOSOC)¹⁰ 2002. godine. Sve ove aktivnosti pridonijele su i dalje pridonose jačanju vanjskopolitičkog položaja i vjerodostojnosti Hrvatske u sustavu Ujedinjenih naroda i jasno pokazuju spremnost da u budućnosti naša djelovanja dodatno osnažimo.

3

Iz pripćenja za javnost Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija povodom izbora Republike Hrvatske u nestalno članstvo Vijeća sigurnosti, 16. listopada 2007. www.mvpei.hr.

4

Komisija za opojne droge (2004-2007), Odbor za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena (2003-2006, 2006-2009), Komisija za granice epikontinentalnog pojasa (2002-2007), Statistička komisija (2004-2007), Komisija za međunarodno trgovačko pravo (2004-2007), UNESCO Međunarodni hidrološki program (2004-2007), UNESCO Međuvladin odbor za bioetiku (2004-2007), Komisija za status žena (2005-2009), Organizacijski odbor Komisije za izgradnju mira (2006-2007), UNESCO Međuvladina komisija za tjelesni odgoj i šport (2006-2009), UNESCO Međuvladino vijeće međunarodnog programa za razvoj komunikacija (2006-2009), Izvršni odbor UNICEF-a (2007-2009).

5

<http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=13&dmid=197#pocdrz>

6

Predstavnik Republike Hrvatske u Vijeću guvernera Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) izabran je 24. rujna 2007. godine za jednog od dva potpredsjednika toga Vijeća. Vijeće guvernera glavno je izvršno i političko tijelo Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA). U njemu djeluje 35 od ukupno 149 zemalja članica IAEA. Hrvatska je u Vijeće guvernera izabrana 2006. na mandat od dvije godine.

7

<http://www.unicef.org/executivecouncil>

8

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw>

9

<http://www.un.org/securitycouncil>

10

<http://www.ecosoc.org>

Hrvatska kandidatura za članstvo temeljila se na četiri područja: 1) jačanje središnje uloge UN-a u sprječavanju sukoba i mirnom rješavanju postojećih, s naglaskom na međusobnoj povezanosti ekonomsko-socijalnog razvoja i globalnog mira i sigurnosti na čemu, je Hrvatska inzistirala i tijekom svog predsjedanja Ekonomskim i socijalnim vijećem 2002. godine; 2) praćenje tzv. tematskih rasprava unutar Vijeća sigurnosti koji se odnose na najranjivije segmente društva u slučaju ratnog sukoba, a to su Djeca u oružanim sukobima, Zaštita civila u oružanim sukobima, Žene i mir i sigurnost, kao i Izgradnja mira nakon sukoba; 3) jačanje središnje uloge UN-a u koordinaciji globalnih napora u suzbijanju terorizma i neširenju oružja za masovno uništenje; te 4) podržavanje napora u pravcu reforme Vijeća sigurnosti po pitanjima njegovog proširenja, kao i po pitanjima transparentnosti i učinkovitosti njegovog rada. Pitanja od posebnog interesa za Hrvatsku o kojima odlučuje Vijeće sigurnosti vezana su uz područje jugoistočne Europe, s naglaskom na Bosnu i Hercegovinu i Kosovo, zatim uz krizne situacije gdje je UN nazočan mirovnim snagama, posebice one u kojima sudjeluju hrvatski vojnici, Međunarodni kazneni sud za područje bivše Jugoslavije (ICTY)¹¹ i Međunarodni kazneni sud (ICC),¹² provedbu UN-ovih rezolucija o suzbijanju terorizma kroz rad Protuterorističkog odbora, Odbora za praćenje sankcija protiv Al Qaide i Talibana, i Odbora uspostavljenog slijedom rezolucije 1540 (2004), vezane uz oružje za masovno uništenje, te uz praćenje režima sankcija nametnutih od strane Vijeća sigurnosti, koje je Hrvatska kao članica UN-a obvezna poštivati, te je u tom smislu donesen Zakon o međunarodnim restriktivnim mjerama.¹³

U svom govoru na 61. zasjedanju Opće skupštine, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Ivo Sanader istaknuo je hrvatsku kandidaturu za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti riječima koje predstavljaju polazišnu točku promišljanja hrvatskog članstva:

"Moram naglasiti da je hrvatska kandidatura, prije svega, mjera hrvatske odgovornosti. (...) Ujedno, hrvatsko članstvo u Vijeću sigurnosti predstavljalo bi jasnu demonstraciju uspjeha mirovnog procesa u Jugoistočnoj Europi."

Prioriteti hrvatskog djelovanja u Vijeću sigurnosti

Uspjeh i izazove pred nama istaknuo je predsjednik Republike Hrvatske u svojem govoru u prigodi obilježavanja Dana UN:

11
<http://www.un.org/icty>

12
<http://www.icc-cpi.int>

13
Narodne novine 178/2004, stupio na snagu 24. 12. 2004. godine.

"...naš ulazak u Vijeće sigurnosti u godinama 2008. i 2009. u isto je vrijeme i priznanje, ali i odgovornost. (...) Priznanje smo zaslužili našom vanjskom politikom u kojoj se čvrsto i dosljedno držimo načela, čak i onda kada to nekome može zasmetati; zaslužili smo ga politikom kojom se otvaramo svijetu, i to cijelome svijetu, nudeći ravnopravnu suradnju u cilju ostvarivanja uzajamnih interesa. A odgovornost što je preuzimamo, to je odgovornost kako prema onima koji su podržali našu kandidaturu, tako i odgovornost u odnosu na ulogu što ćemo je imati u Vijeću sigurnosti. Onima koji ne razumiju stvari, ili ih naprosto ne žele razumjeti, moram vrlo jasno reći sljedeće: mi smo u najvažnije tijelo svjetske organizacije ušli zahvaljujući tome što je velik broj zemalja iz svih krajeva svijeta u nama prepoznao državu spremnu da dijeli njihove strahove, njihove brige, ali i njihove vizije o svijetu današnjice i svijetu sutrašnjice.

Mi ćemo, naravno, u Vijeću nastupati sa čvrstih pozicija naše, hrvatske, vanjske politike, uvažavajući pri tome stanovišta Evropske unije, ali – povrh svega – nastojeći da djelujemo konstruktivno, u najboljem interesu mira, sigurnosti i stabilnosti u svijetu. Konzultirat ćemo se s drugima, nikoga pri tome ne preferirajući, nikoga ne zapostavljajući, u želji da pomognemo u ostvarivanju načela Povelje svjetske organizacije. Usmjeravat ćemo djelovanje Vijeća sigurnosti i svojim glasom – glasom koji ima jednaku težinu kao glas bilo koje druge zemlje."¹⁴

Izbor u Vijeće sigurnosti predstavlja prigodu da svoju vanjsku politiku Republika Hrvatska dodatno profilira kao vjerodostojan i konstruktivan partner u rješavanju temeljnih pitanja svjetskog mira i sigurnosti. Naša konzistentna nastojanja u dosizanju najviših demokratskih standarda, unutarne gospodarske i društvene reforme koje provodimo, kao i opsežno iskustvo u upravljanju post-konfliktnim društvom – posebice u procesu povratka izbjeglica, ponovne izgradnje povjerenja, te procesuiranja ratnih zločina – neupitno su kvalificirale Hrvatsku za preuzimanje odgovorne funkcije članice Vijeća.

O tome svjedoči i izlaganje predsjednika Vlade Republike Hrvatske u Općoj skupštini u prigodi rasprave o radu međunarodnih kaznenih sudova, u kojem je naglasio univerzalno značenje MKSJ i međunarodnog prava:

"Odgovarajućim i pravednim procesuiranjem odgovornih za ratne zločine i okrutnosti počinjene u prošlosti, na mjestima kao što su Vukovar, Srebrenica ili Ruanda, moramo također obeshrabriti i one koji bi pokušali, koji namjeravaju ili koji već čine to isto na mjestima poput Darfura i drugdje, (...) pravedna kazna mora odražavati razinu poštovanja prema žrtvama. Pravedan ishod suđenja je jedini način da se obeshrabre oni koji danas, ili koji bi mogli u

14

Govor predsjednika Republike Hrvatske g. Stjepana Mesića na obilježavanju Dana UN-a, 22. listopada 2007., Zagreb, <http://www.predsjudnik.hr/default.asp?ru=302&gl=20071023000011&sid=&jezik=1>

budućnosti razmišljati o ponavljanju takvih zločina (...) Pravedna kazna je najbolji način odvratanja i ona mora služiti istini i otvoriti vrata trajnom miru, sigurnosti i pomirenju."¹⁵

Kao trenutno najvažnija pitanja na dnevnom redu Vijeća sigurnosti¹⁶ evidentno se izdvajaju kriza u Sudanu-Darfuru pred kojom stoji iznimno zahtjevna operacionalizacija hibridne mirovne misije Ujedinjenih naroda i Afričke unije¹⁷ (UNAMID) u Darfuru, zatim nuklearna situacija u Iranu gdje se očekuje izvješće generalnog direktora Međunarodne agencije za atomsku energiju¹⁸ El-Baradeia o razini iranske suradnje, te pitanje Kosova gdje će hrvatski doprinos raspravi u Vijeću sigurnosti imati posebnu regionalnu težinu.

Vijeće sigurnosti nalazi se u razdoblju reforme kako bi moglo što djelotvornije odgovarati na izazove aktualnih kriznih žarišta. Stajališta smo da je potrebno osigurati bolju geografsku distribuciju stalnih i ne-stalnih članica u cilju ravnomjernijih regionalnih utjecaja na njegov rad. Upravo je hrvatska stalna predstavnica pri UN-u u New Yorku bila izabrana na Općoj skupštini za koordinatoricu jedne od pet reformskih Radnih grupa za regionalnu zastupljenost koja je svoj zaključak podnijela tadašnjoj predsjednici Opće skupštine.

Hrvatskim nestalnim članstvom konstruktivno ćemo pridonijeti tom ključnom procesu podupirući proširenje Vijeća sigurnosti u kategoriji stalnih članica ali bez prava veta, i nestalnih članica s naglaskom da se osigura jedno dodatno mjesto za Istočnoeuropsku skupinu, kojoj po regionalnoj podjeli pripadamo. Dobra je vijest da svi aktualni prijedlozi reforme Vijeća sigurnosti podržavaju prijedlog dodatnog mjesta za Istočnoeuropsku skupinu zemalja kojoj Hrvatska pripada. Osim promjena u broju članica, Hrvatska će se zalagati za veću učinkovitost i transparentnost rada Vijeća, kao i za bolju koordinaciju s ostalim tijelima UN-a, uvijek imajući na umu ravnotežu sigurnosno-političkih i razvojnih komponenti kod donošenja odluka. Glavni tajnik UN-a, bivši južnokorejski ministar vanjskih poslova Ban Ki-moon, istaknuo je upravo reformu UN-a svojim prioritetom prilikom prvog obraćanja predstavnicima 192 zemlje članice Opće skupštine.

15

Govor predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Ive Sanadera u Općoj skupštini, 15. listopada 2007., UN, New York, [http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/2007/listopad/predsjednik_vlade_rh_u_un_u_trazimo_pravdu_za_vukovar/\(back\)/temu](http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/2007/listopad/predsjednik_vlade_rh_u_un_u_trazimo_pravdu_za_vukovar/(back)/temu)

16

<http://www.un.org/securitycouncil>

17

Republika Hrvatska je postala država-promatrač u organizaciji Afričke unije u lipnju 2007, te je sudjevala po prvi put na sastanku na vrhu Afričke unije u Gani, lipanj-srpanj 2007.

18

<http://www.iaea.org>

Sigurnost – Razvoj – Ljudska prava

Iako su se, gledajući u prošlost, svekolike okolnosti uvelike izmijenile, UN, bez obzira na svoje ponekad očite slabosti, igra nezamjenjivu ulogu u današnjem svijetu i opstaje kao jedinstveni globalni sustav za osiguranje međunarodnog mira i blagostanja. Prema Završnom dokumentu kojeg su prihvatili državnici na Svjetskom sastanku na vrhu iz 2005. godine¹⁹, izgradnja međunarodnog mira i sigurnosti, gospodarskoga i društvenog razvoja, te zaštita ljudskih prava, tri su međusobno povezana glavna stupa sustava UN-a koji čine temelje kolektivne sigurnosti i blagostanja. Ova, za UN nova koncepcija međuovisnosti ta tri elementa, posebice je važna jer se zaštita ljudskih prava postavlja na istu razinu s drugim glavnim zadaćama UN-a, što jamči da se osiguranje globalnog mira i sigurnosti i poticanje gospodarskog napretka slabo razvijenih zemalja ne može postići bez poštivanja ljudskih prava. U svakom od tri dijelova spone sigurnost – razvoj – ljudska prava posljednjih su godina osnovana nova tijela UN-a kao pokušaj prilagodbe organizacije svijetu nakon prestanka Hladnoga rata, čime se otvara mogućnost svim državama, uključujući i Hrvatskoj, davanja snažnijeg doprinosa daljnjoj izgradnji svjetskog multilateralizma te iznalaženju zajedničkih, uzajamno prihvatljivih i provedivih rješenja za globalne probleme.

Kako je uloga UN-a kao jedinstvene svjetske organizacije nezamjenjiva, time je i potreba reforme njezinog sustava neodloživa. Izvorno stvarana za pedeset i jednu zemlju, danas okuplja njih stotinu devedeset i dvije. Dok se svjetsko stanovništvo od prije pola stoljeća do danas udvostručilo, opseg svjetskog gospodarstva višestruko povećao, a globalno informacijsko povezivanje promijenilo pojam vremena i prostora, organizacija UN-a ostala je gotovo nepromijenjena. Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić ovako je opisao neophodnost reforme UN-a u govoru na Svjetskom sastanku na vrhu 2005. godine: "Pred nama su veliki ciljevi i teški zadaci. Pred nama je pitanje na koje moramo odgovoriti djelima, a ne riječima: Možemo li biti ujedinjeni, da bismo opstali, da bismo u doslovnom smislu riječi sačuvali ovaj svijet u kojemu živimo za one koji će doći iza nas?"²⁰ Unatoč pojedinačnim reformskim potezima, nova gospodarska i politička stvarnost nije vjerno reflektirana u sastavu UN-a, posebice Vijeća sigurnosti.

19

2005 World Summit Outcome, A/RES/60/1, paragraf 9.

20

Govor predsjednika Republike Hrvatske g. Stjepana Mesića na Svjetskom sastanku na vrhu, 16. rujna 2005., UN, New York, <http://www.predsjednik.hr/default.asp?ru=179&gl=200509160000001&sid=&jezik=1>

Mir i sigurnost

Na samom početku Povelje UN-a stoji da su narodi UN-a odlučni da "...spase buduće naraštaje od užasa rata...".²¹ Stoga je desetljećima osiguranje mira bilo u žarištu djelovanja UN-a, posebice Vijeća sigurnosti, jedinog tijela koje ima nadležnost donositi obvezujuće odluke. Obzirom da se od 1945. godine razina globalne sigurnosti nije značajno povećala zbog brojnih međudržavnih ratova te destabilizacija unutar država, članice UN-a i dalje su zaokupljene pokušajima stvaranja mira kroz kooperativni multilateralizam. Obraćajući se po zadnji put u svojstvu glavnog tajnika na Dan UN-a, Kofi Annan osvrnuo se na svojih deset godina rada istaknuvši glavne prijetnje svjetskoj sigurnosti: sve veći rascjep između bogatih i siromašnih, opasnost širenja nuklearnog oružja, te terorizam, koji širi nepovjerenje i strah. U svom govoru na 61. zasjedanju Opće skupštine, 20. rujna 2006. godine, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, dr. sc. Ivo Sanader sazeo je aktualnu međunarodnu situaciju i izazove pred kojima stojimo: globalne napetosti, globalna neravnoteža, i globalna ograničenja.²²

Dugogodišnja usredotočenost UN-a na mir i sigurnost dovela je do toga da su se u području mirovnih operacija usvojile prve reforme kao odgovor na političke promjene u svijetu nakon 1990. U dokumentu "An Agenda for Peace", tadašnji glavni tajnik UN-a Boutros Boutros-Ghali predložio je niz mjera za jačanje sposobnosti UN-a u preventivnoj diplomaciji, misijama nametanja mira i očuvanja mira, koje su u sljedećim godinama dovele do zamjetnog povećanja broja i opsega UN-ovih mirovnih operacija.²³ Hrvatska povijest suradnje s UN-om u tom području relativno je kratka, ali zato vrlo intenzivna. Od zemlje primateljice snaga za očuvanje mira do zemlje davateljice mirovnih snaga u čak petnaest od osamnaest aktualnih mirovnih operacija²⁴ prošlo

21

Povelja Ujedinjenih naroda (*Charter of the United Nations*), <http://www.mvpei.hr>, Međunarodni ugovori.

22

"Živimo u svijetu obilježenom sukobima, suprotnostima i sučeljavanjima potpuno nove prirode. Struktura i način razmišljanja dojučerašnjeg svijeta ulaze u mrežu novih izazova. Do jučer, sve je bilo u znaku blokovske podjele, ideologija, hladnog rata i politike popuštanja. Danas govorimo o etnicitetima, sukobima, gorućim regijama, sukobljenim religijama, masovnom uništenju, terorizmu i siromaštvu. Međunarodno uređenje današnjice obilježeno je trima izuzetno zahtjevnim izazovima: globalnim napetostima, globalnoj neravnoteži, i globalnim ograničenjima. U tom trokutu moramo težiti dosizanju održivih rješenja. Naša je odgovornost ogromna, u ovom svijetu u nastajanju koji je – donoseći s jedne strane globalne prilike, slobode i zajedničke vrijednosti – istovremeno u opasnosti da zapadne u nepovjerenje, neslaganje i podjele. Živimo u svijetu nevjerojatnih nejednakosti i mogućnosti."

23

Prema informacijama Odjela za mirovne operacije UN-a, 30. studenoga 2006. u 16 aktivnih mirovnih operacija UN-a sudjelovalo je 82120 uniformiranih osoba. Informacije se nalaze na: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/>

24

Kronološkim redosljedom: UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*), aktivna od 1948.; UNMOGIP (*United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*), aktivna od 1949.; UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*), aktivna od 1964.; UNDOF (*United Nations Disengagement Observer Force*) od 1974.; UNIFIL (*United Nations Interim Force in Lebanon*) od 1978.; MINURSO (*United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*) od 1991.; UNOMIG

je tek nekoliko godina. Hrvatska trenutno svojim raznovrsnim snagama (vojnici, vojni promatrači, civilna policija, medicinski timovi, timovi za obuku) sudjeluje u mirovnim misijama u Burundiju (BINUB), na Cipru (UNFICYP), u Etiopiji i Eritreji (UNMEE), Gruziji (UNOMIG), Haitiju (MINUSTAH), Indiji i Pakistanu (UNMOGIP), Istočnom Timoru (UNMIT), na Kosovu (UNMIK), u Libanonu (UNIFIL), u Liberiji (UNMIL), Nepal (UNMIN), Obali Bjelokosti (UNOCI), Sijera Leoneu (UNIOSIL), Sudanu (UNMIS) i Zapadnoj Sahari (MINURSO). Hrvatska je u kratkom roku dokazala svoju spremnost za kvalitetnim sudjelovanjem u mirovnim misijama, što dodatno potkrepljuje činjenica da je hrvatski general preuzeo čelnu dužnost u Promatračkoj misiji u Indiji i Pakistanu u siječnju 2006. godine.

Posebno treba istaknuti hrvatski angažman u Afganistanu. Hrvatska sudjeluje u naporima za post-konfliktnu izgradnju u Afganistanu u okviru ISAF-a²⁵ pod mandatom UN-a, što je, sa dvije stotine osoba, naš najveći angažman u mirovnim misijama. Zašto je Hrvatska uopće angažirana u toj zemlji? Prvo, iako cijelu akciju operativno provodi NATO, riječ je o misiji pod mandatom UN-a, a na poziv afganistanske vlade. U toj zemlji ne samo da je došlo do kršenja ljudskih prava takvih razmjera da je intervencija bila opravdana i legitimna, nego su aktivnosti na obučavanju i organiziranju terorista provedene u toj zemlji postale znatnom opasnošću po velik broj država. Združenim snagama članica antiterorističke koalicije, kojoj pripada i Hrvatska, a u svjetlu terorističkog napada na New York i Washington, svrgnut je talibanski režim koji je generirao takva nedjela, a vlastito pučanstvo ujedno praktički držao taocima. No, nakon toga trebalo je osigurati održivi mir i time stvoriti preduvjete za svekoliki razvoj Afganistana. Ne zaboravimo da najveći izvor prihoda u toj zemlji još uvijek predstavlja uzgoj opijumskog maka, glavne sirovine za proizvodnju opojnih droga, a Afganistan proizvodi preko 90% ukupnih svjetskih količina te sirovine.

Kad je s vodom vojne policije započela svoj angažman u Afganistanu u veljači 2003., Hrvatska još nije imala većih iskustava u međunarodnim aktivnostima izgradnje mira. Međutim, stjecajući iskustvo i pouzdanje u svoje sposobnosti, preuzimala je sve raznovrsnije i veće zadaće. Tako od 2005. Hrvat-

(United Nations Observer Mission in Georgia) od 1993.; UNMIK *(United Nations Interim Administration in Kosovo)* od 1999.; MONUC *(United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of Congo)* od 1999.; UNMEE *(United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea)* od 2000.; UNMIL *(United Nations Mission in Liberia)* od 2003.; UNOCI *(United Nations Operation in Côte d'Ivoire)* od 2004.; MINUSTAH *(United Nations Stabilization Mission in Haiti)* od 2004.; ONUB *(United Nations Operation in Burundi)* od 2004.; UNMIS *(United Nations Mission in the Sudan)* od 2005.; UNMIT *(United Nations Integrated Mission in Timor-Leste)* od 2006.; UNAMID *(African Union/United Nations Hybrid Operation in Darfur)* od 2007.; MINURCAT *(United Nations Mission in the Central African Republic and Chad)* od 2007.

25

Međunarodne snage za podršku sigurnosti (International Security Assistance Force) mirovna je misija u Afganistanu pod mandatom Ujedinjenih naroda, dogovorena Bonnskim sporazumom od 6. prosinca 2001. Misija je odobrena Rezolucijom 1386 Vijeća sigurnosti UN. Cilj joj je pomoći Vladi Afganistana i doprinijeti naporima međunarodne zajednice u stvaranju sigurnih uvjeta za obnovu Afganistana, te pomoći Vladi u širenju središnje vlasti na cjelokupni teritorij zemlje.

ska ima i civilnu komponentu u operaciji ISAF. Njezini diplomati i policajci pridonose izgradnji i jačanju lokalnog pravosuđa i policije na krajnjem sjeveroistoku zemlje u gradu Feyzabadu, gdje rade kao dio Pokrajinskog tima za obnovu pod vodstvom Njemačke. Hrvatski medicinski tim aktivan je u grčkoj bolnici u Međunarodnoj kabulskoj zračnoj luci gdje, osim liječenja pripadnika ISAF-a, u okvirima mogućnosti pomaže i afganistanskom stanovništvu. Hrvatska sve više razmišlja i o razvojnim projektima kojima bi pomogla u obnovi i oporavku zemlje opustošene desetljećima sukoba, kojoj je svaki vid pomoći koristan i dobrodošao.

Prošlog su ljeta Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija i Ministarstvo obrane zajednički donirali školski materijal đacima jedne škole u Kabulu, koji se kao i većina njihovih vršnjaka u Afganistanu školuju u vrlo teškim uvjetima i oskudici.

U svim aktivnostima izgradnje mira svjesni smo velikog značaja civilne pomoći u stabilizaciji i razvoju društva nakon sukoba, tako da Hrvatska sudjeluje kako u vojnim, tako i u civilnim komponentama mirovnih misija. Znamo koliko je Hrvatskoj, prije petnaestak, pa i manje godina, svaka međunarodna pomoć bila od iznimnog značaja. Nismo zaboravili da su vojnici iz nekih drugih zemalja tada u Hrvatskoj izlagali svoje živote pogibelji kako bi osigurali mir i perspektive razvoja naše zemlje. Naša je obveza i interes da i mi damo svoj doprinos negdje drugdje, jer kao što je puno puta u raznim prigodama naglašavano – svjetski je mir nedjeljiv. S tako jedinstvenim iskustvom donedavne primateljice mirovnih snaga do sadašnje uloge osiguravatelja sigurnosti u kriznim žarištima, Hrvatska danas organizira obučavanje međunarodnih snaga i organizira međunarodne tečajeve u području kontrole naoružanja i izgradnje mira, a aktivni smo i u obučavanju frankofonskih mirovnih snaga i vojnih promatrača u okviru Organizacije Frankofonije, u kojoj smo promatrači. Znajući da su iskustva naših stručnjaka nemjerljiva jer dolaze iz zemlje koja je primala takav oblik pomoći, s tim aktivnostima nastaviti ćemo i ubuduće.

Imajući sve izneseno u vidu, bilo je logično da se Hrvatska kandidira i za novoustrojeno tijelo u sustavu UN-a – Komisiju za izgradnju mira (*Peacebuilding Commission*). Komisija je uspostavljena u kontekstu reforme UN-a usvojene u Završnom dokumentu²⁶ na Sastanku na vrhu održanom u rujnu 2005. godine. Motiv za osnivanje Komisije jedinstveni je i koordinirani pristup izgradnji mira nakon sukoba, za što do sada nije postojalo odgovarajuće tijelo unutar UN-a. Prema osnivačkoj rezoluciji,²⁷ glavni su ciljevi okupljanje svih relevantnih čimbenika u svrhu kontinuiranog i predvidivog osiguranja resursa za izgradnju mira odmah nakon prestanka sukoba, savjetovanje i predlaganje strategija, obnova i izgradnja institucija i davanje potpore integriranim strategijama za stvaranje temelja održivog razvoja, davanje preporu-

26

2005 World Summit Outcome, A/RES/60/1.

27

Ibid.

ka i informacija za poboljšanje koordinacije svih partnera unutra i izvan UN-a, te usmjeravanje pozornosti međunarodne zajednice na temu izgradnje mira nakon sukoba. Na izborima održanim 16. svibnja 2006. godine u prvi saziv Organizacijskog odbora Komisije, izabrana je 31 država članica, među kojima i Hrvatska, na jednogodišnji mandat. Svojim znanjem i nacionalnim iskustvom izgradnje mira nakon sukoba Republika Hrvatska značajno je pridonijela radu Komisije u dvjema državama kojima se Komisija bavi, Burundiju i Sijera Leoneu. Daljnjim ostankom na posebnim sastancima Komisije za Burundi nastavlja se konkretnije profiliranje politike Republike Hrvatske. Ovim mandatom stvorene su pretpostavke za snažnije djelovanje i prisutnost Hrvatske u okviru Ujedinjenih naroda.

Terorizam danas predstavlja jednu od najvećih globalnih prijetnji miru i sigurnosti. Međutim, ne postoji opće prihvaćeno shvaćanje što je to terorizam, premda se u okviru UN-a desetljećima vode brojne rasprave o definiciji tog pojma koje još nisu rezultirale konsenzualnim tekstom. Jedan od novijih prijedloga Panela na visokoj razini o reformi Ujedinjenih naroda, kojega je osnovao bivši glavni tajnik Kofi Annan, glasi: "Terorizam je svaki čin koji ima za cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili nenaoružanih osoba, kad je svrha tog čina da svojom prirodom ili kontekstom zastraši stanovništvo ili primora vladu ili međunarodnu organizaciju na određeno djelovanje ili izostanak djelovanja."²⁸ Nastavno na potporu svih država članica jednostranoj optužbi "svih formi i manifestacija terorizma, od strane bilo koga, bilo gdje i u bilo koje svrhe" u Završnom dokumentu iz 2005. godine, tadašnji Glavni tajnik Kofi Annan objavio je svoje izvješće dodatno osnažujući prijedloge za borbu protiv terorizma pod nazivom "Ujedinjeni protiv terorizma: preporuke za globalnu protu-terorističku strategiju".²⁹ Pola godine kasnije, na jubilarnom šezdesetom zasjedanju Opće skupštine, usvojena je Globalna protuteroristička strategija Ujedinjenih naroda.³⁰ Države članice UN-a ujedno se razilaze u definiciji korijenskih uzroka terorizma, pri čemu je glavni kamen spoticanja pitanje mogu li civili imati legitimno pravo uporabe nasilja kad se nalaze pod stranom okupacijom. Rasprava o ovom pitanju redovito se odvija u kontekstu trenutnih kriza u svijetu, posebice one na Bliskom istoku.

Bez obzira na postojeće razlike u shvaćanjima definicije terorizma ili njegovih uzroka, sve države članice Ujedinjenih naroda, uključujući Republiku Hrvatsku, u svojim nastupima potvrđuju privrženost borbi protiv njega. Istovremeno, borba protiv terorizma ne smije se voditi bez punog poštivanja i zaštite ljudskih prava, te mora biti u skladu s odredbama svih relevantnih

28

Panel na visokoj razini o prijetnjama, izazovima i promjeni (*High-level Panel on Threats, Challenges and Change*), završno izvješće objavljeno 2. prosinca 2004. (A/59/565), nalazi se na <http://www.un.org/secureworld/report.pdf>

29

"Uniting against Terrorism: recommendations for a global counter-terrorism strategy", Kofi Annan, May 2006

30

United Nations Global Counter-Terrorism Strategy, 8.9.2006.

međunarodnopravnih instrumenata, prvenstveno s rezolucijama Vijeća sigurnosti. Hrvatska odlučno podržava središnju ulogu UN-a u borbi protiv terorizma. Na 61. zasjedanju Opće skupštine UN-a u New Yorku usvojena je Globalna protuteroristička strategija.³¹ Razvidno je kako se čimbenici u borbi protiv terorizma sve više povezuju i umrežavaju, pri čemu se osobita pozornost posvećuje financiranju terorizma, a u posljednje vrijeme i zaštiti ljudskih prava u borbi protiv terorizma. Kao što su ta načela našla svoje mjesto u rezolucijama Vijeća sigurnosti i Opće skupštine UN-a, uvjereni smo da će ga naći i u Sveobuhvatnoj konvenciji o suzbijanju terorizma, za koju se nadamo da će u dogledno vrijeme biti usvojena.

Hrvatska je do sad u svoje zakonodavstvo ugradila svih trinaest temeljnih međunarodnopravnih instrumenata Ujedinjenih naroda, od kojih je posljednja bila Međunarodna konvencija o sprječavanju akata nuklearnog terorizma. Osim unutar okvira Ujedinjenih naroda, Hrvatska je aktivna i u drugim ključnim međunarodnim organizacijama u području borbe protiv terorizma, poglavito u Vijeću Europe čiju smo Konvenciju o prevenciji terorizma upravo ratificirali u listopadu 2007. Pri tome valja istaknuti da je hrvatski predstavnik postao predsjedavajućim Odbora stručnjaka za borbu protiv terorizma Vijeća Europe (CODEXTER). Na temelju ovih aktivnosti neprekidno nastavlamo prilagođavati svoje zakonske, institucionalne i provedbene protuterorističke mehanizme slijedeći tzv. "5 D" strategiju: *Dissuading – Denying – Detering – Developing – Defending* (Odgovaranje – Uskraćivanje – Odvrćanje – Razvoj – Obrana).³² Valja istaknuti da je Hrvatska uspostavila odličnu suradnju s Protuterorističkim odborom Vijeća sigurnosti³³ i njegovim Izvršnim direktoratom,³⁴ te s Monitoring timom za provedbu rezolucije Vijeća sigurnosti broj 1267. Također, suradnja s Odjelom za prevenciju terorizma UN-ovog Ureda za droge i kriminal u Beču,³⁵ kontinuirano jača, što je rezultiralo organiziranjem nekoliko zajedničkih stručnih skupova o međunarodnoj suradnji u pitanjima terorizma i organiziranog kriminala, kako na nacionalnoj, tako i na regionalnoj razini.

31

Cjelovit tekst strategije, kao i pregled ostalih UN aktivnosti u borbi protiv terorizma, nalazi se na: <http://www.un.org/terrorism/strategy>

32

5 D strategiju predložio je glavni tajnik UN-a, Kofi Annan, u svom govoru 10. ožujka 2005. u Madridu. Tekst govora dostupan je na: <http://www.un.org/apps/sg/sgstats.asp?nid=1345>

33

Prema rezoluciji Vijeća sigurnosti 1373 iz 2001. godine, osnovan je Protuteroristički odbor za nadgledanje provođenja navedene rezolucije. Vidi: <http://www.un.org/sc/ctc>

34

Prema rezoluciji Vijeća sigurnosti 1535 iz 2004. godine, osnovan je Izvršni direktorat. <http://www.un.org/sc/ctc>

35

Službena stranica ureda je <http://www.unodc.org>

Razvoj

Hrvatska je 2002. godine predsjedala Ekonomskim i socijalnim vijećem (ECOSOC),³⁶ jednim od šest glavnih tijela UN-a, koje ima ključnu ulogu u oznaživanju međunarodne suradnje za razvoj. ECOSOC broji 54 države članice koje izabire Opća skupština na mandat od tri godine. Hrvatska je bila članica u mandatu od 2000. do 2002. godine. Područja gospodarskoga i društvenog razvoja međusobno su povezana i uvjetovana, stoga rad ECOSOC-a objedinjuje vrlo kompleksan sustav suradnje između tijela, agencija i programa samih Ujedinjenih naroda, vanjskih stručnih organizacija, kao i suradnju s više od 2100 nevladinih organizacija koje imaju konzultativni status. Aktualni prioriteti rada ECOSOC-a određeni su Milenijskim razvojnim ciljevima³⁷ usvojenim 2000. godine na Sastanku na vrhu u New Yorku, zaključcima Ministarske konferencije Svjetske trgovinske organizacije iz Dohe 2001. godine,³⁸ zaključcima Međunarodne konferencije za financiranje razvoja iz Monterreya 2002. godine,³⁹ te Svjetskog sastanka na vrhu za održivi razvoj iz Johannesburga 2002. godine.⁴⁰ Za vrijeme hrvatskog predsjedanja pokrenute su značajne inicijative u pravcu rješavanja post-konfliktnih kriza,⁴¹ kako u području povećanja sigurnosti, tako i u stvaranju pozitivnog ozračja za obnovu i razvoj. Time smo potvrdili spremnost u preuzimanju aktivne i odgovorne međunarodne uloge, razumijevajući neodvojivost gospodarskoga i društvenog razvoja u osiguranju svjetskog mira i sigurnosti, ali i neophodnost uključivanja civilnog sektora u pronalaženju odgovarajućih rješenja.

Na Milenijskom sastanku na vrhu 2000. godine u New Yorku,⁴² tadašnjih 189 zemalja članica UN-a, među kojima i Hrvatska, usvojilo je Milenijsku

36

Stranica Ekonomskog i socijalnog vijeća je <http://www.un.org/docs/ecosoc>

37

Milenijski ciljevi i praćenje provedbe nalazi se na: <http://www.un.org/millenniumgoals>

38

Službena stranica konferencije nalazi se u sklopu stranice Svjetske trgovinske organizacije: <http://www.wto.org>

39

Službena stranica konferencije je <http://www.un.org/esa/ffd>

40

Službena stranica sastanka na vrhu je <http://www.johannesburgsummit.org>

41

Tijekom hrvatskog predsjedanja ECOSOC-om, 25. listopada 2002. osnovana je Privremena savjetodavna skupina za Gvineju Bisau (*Ad Hoc Advisory Group on Guinea-Bissau, E/2002/304*), sastavljena od predstavnika država i tijela UN-a, koja kroz konzultacije s lokalnim vlastima i razvojnim partnerima raščlanjuje trenutnu situaciju i potrebe u predmetnoj državi te predlaže korake za promicanje vladavine prava i političke stabilnosti, te davanje žurne financijske i tehničke pomoći. U studenom 2002. upućena je misija UN-a u tu državu, na osnovu čijih nalaza su predložene preporuke za partnerski pristup između nacionalnih vlasti Gvineje Bisau i međunarodne zajednice. Ovakav inovativni partnerski pristup državama koje su nedavno izašle iz sukoba bio je jedan od uzora za kasniju uspostavu novog stalnog tijela UN-a, Komisije za izgradnju mira.

42

Službena stranica sastanka na vrhu je <http://www.un.org/millennium/summit.htm>

deklaraciju.⁴³ Ona predstavlja politički dokument Ujedinjenih naroda za 21. stoljeće, utvrđujući ciljeve i aktivnosti za njihovo ostvarenje na područjima od interesa za sve zemlje članice, kao i za međunarodnu zajednicu u cjelini. Usvajanjem Milenijske deklaracije države članice Ujedinjenih naroda obvezale su se do 2015. godine ostvariti osam ključnih razvojnih ciljeva: smanjenje stope postojećeg siromaštva i suzbijanje porasta siromaštva, osiguranje osnovnog obrazovanja za sve, poticanje ravnopravnosti među spolovima, smanjivanje stope smrtnosti kod djece, poboljšanje zdravlja majki i roditelja, borba protiv AIDS-a i drugih zaraznih bolesti, osiguranje održivosti okoliša, te naposljetku, jačanje globalne suradnje u okvirima razvojne pomoći uključujući otpis dugova visoko zaduženih siromašnih država.

Aktivna provedba Milenijske deklaracije u Republici Hrvatskoj započela je sredinom 2003. godine definiranjem nacionalnih milenijjskih ciljeva razvoja do 2015. godine. Prvo "Izješće o milenijjskim razvojnim ciljevima", izrađeno u srpnju 2004. godine, dostavljeno je Ujedinjenim narodima u rujnu 2004. tijekom 59. zasjedanja Opće skupštine u New Yorku. Povodom jubilar-nog 60. zasjedanja Opće skupštine 2005. godine, koje je ujedno obilježilo petu godišnjicu donošenja Milenijske deklaracije, Hrvatska je pripremila dva nova dokumenta na tu temu. Riječ je o "Akcijskom planu i troškovniku implementacije milenijjskih razvojnih ciljeva u Republici Hrvatskoj", izrađenom od strane Ekonomskog instituta u Zagrebu u suradnji s resornim ministarstvima i drugim tijelima državne uprave, te o "Izješću o napretku i ostvarivanju milenijjskih razvojnih ciljeva u Republici Hrvatskoj", pripremljenom od strane relevantnih stručnjaka iz različitih ministarstava, ureda i tijela Vlade, znanstvenih institucija i nevladinih udruga.

U odnosu na prvo Izješće, ovo predstavlja evaluacijski dokument o provedbi nacionalnih milenijjskih razvojnih ciljeva. Koordinator je praćenja provedbe Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija. Značajnu stručnu, tehničku i financijsku potporu izradi izvješća dao je hrvatski ured UNDP-a. Riječ je o dva u nizu od nekoliko predviđenih izvješća koje ćemo objavljivati periodično do 2015. godine. Svrha definiranja, stalnog nadzora i izvještavanja o provedbi razvojnih ciljeva njihova je integracija u strategiju razvoja Hrvatske, koja se temelji na načelima održivog razvoja. Dodatni značaj tom procesu daje djelomično podudaranje s prioritetima vezanim uz pristupni proces Europskoj uniji.

Valja razjasniti da je Hrvatska, sukladno mogućnosti koju pruža Milenijska deklaracija, prilagodila indikatore razvoja Ujedinjenih naroda svojim potrebama i ciljevima, slijedeći indikatore razvoja Europske unije. Konkretno, to znači da smo slijedili definiciju siromaštva koja obuhvaća stanovništvo koje preživljava s manje od 4,5 američkih dolara dnevno, za razliku od definicije siromaštva Ujedinjenih naroda koja podrazumijeva manje od jednog američkog dolara dnevno. Zatim, Milenijski razvojni cilj univerzalnog osnov-

43

Cjeloviti tekst Deklaracije nalazi se na: <http://www.un.org/millennium/declaration>

nog obrazovanja za sve, u našim nacionalnim ciljevima obuhvaća obvezno osnovno i srednješkolsko obrazovanje za sve. U području borbe protiv širenja AIDS-a i drugih zaraznih bolesti, Hrvatska ima za cilj zadržati niske brojke oboljelih. Ostvarivanje Milenijskih ciljeva u osnovi predstavlja okosnicu razvoja svake zemlje, pa su oni tim više kompatibilni s bilo kojim kratkoročnim ili srednjoročnim razvojnim planom.

U svom posljednjem obraćanju u svojstvu generalnog tajnika povodom Dana Ujedinjenih naroda, 24. listopada, Kofi Annan istaknuo je da tek nekolicina zemalja u svijetu aktivno provodi praćenje i ostvarivanje Milenijskih ciljeva razvoja. Ovime se Hrvatska svrstala u grupu vodećih zemalja koje su ugradile koncept održivog razvoja u svoju nacionalnu strategiju.

Ljudska prava

Premda je jedno od četiri temeljna počela Ujedinjenih naroda poticanje poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve, povijest zaštite ljudskih prava u okviru organizacije više je obilježena zakonodavnim nego provedbenim aktivnostima. Od Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine, Ujedinjeni narodi su postupno stvorili sustav međunarodnih konvencija i ostalih instrumenata za zaštitu i promicanje ljudskih prava, te mehanizme njihove primjene. Međutim, razmatranje ljudskih prava u Ujedinjenim narodima ostalo je kontroverzno kao mjesto za međusobne političke optužbe država koje su smatrale da se u procjeni kršenja ljudskih prava ne koriste jednaki standardi za sve. Pokušaj davanja odgovora na ovakvu situaciju osnivanje je novog tijela unutar Ujedinjenih naroda, Vijeća za ljudska prava,⁴⁴ koje je zamijenilo često kritiziranu Komisiju za ljudska prava sa sjedištem u Ženevi. Hrvatska diplomacija od početka je podržavala ideju o osnivanju Vijeća i aktivno je sudjelovala u pripremama usvajanja rezolucije.

Vijeće za ljudska prava razlikuje se od Komisije u tome što se njegovo članstvo bira na tajnom glasovanju u Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, gdje kandidatkinje moraju dobiti apsolutnu većinu svih članica. Prije održavanja izbora države kandidatkinje daju dobrovoljne izjave o namjeri poštivanja i promicanja ljudskih prava, koje ne smiju prekršiti jer u protivnom mogu biti suspendirane u radu Vijeća. Ono također ima univerzalni pregledni mehanizam kojim se treba zaustaviti korištenje dvostrukih standarda i onemogućiti bilo kojoj od 192 države članica Ujedinjenih naroda izbjegavanje temeljitog praćenja stanja ljudskih prava unutar njezinih granica.

Hrvatska je stranka šest temeljnih konvencija Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava i pripadajućih protokola prema kojima ima obvezu podnošenja periodičnih izvješća nadzornim ugovornim tijelima, čiju izradu koordinira Odjel za ljudska prava Ministarstva vanjskih poslova i europskih in-

44

Rezolucija o osnivanju Vijeća usvojena 15. ožujka 2006. (A/60/251).

tegracija. Hrvatska se zalaže za univerzalnost, međusobnu povezanost i uvjetovanost svih ljudskih prava, kao i jednake mogućnosti za uživanje ljudskih prava za sve, s naglaskom na pravima osjetljivih skupina u društvu, posebice žena i djece. Hrvatska je bila članica Komisije za ljudska prava Ujedinjenih naroda od 2002.-2004., a na posljednjem zasjedanju Komisije bila je glavni sponzor rezolucije o prigovoru savjesti u vojnoj službi koja je usvojena konsenzusom. Novo članstvo Republike Hrvatske u Izvršnom odboru UNICEF-a (2007-2009) daje nam mogućnost jačeg djelovanja u području zakonodavstva i prakse zaštite prava djeteta, dok je na čelo Komisije za eliminaciju diskriminacije protiv žena (CEDAW) izabrana hrvatska predstavnica u istom razdoblju (2007-2009).

Klimatske promjene

Tema klimatskih promjena po prvi se put pojavila na dnevnom redu Vijeća sigurnosti ove godine. Klimatske promjene počinju se percipirati kao ozbiljan potencijalno sigurnosni problem radi mogućih velikih migracija stanovništva, prirodnih katastrofa, kao i porasta siromaštva i gladi u svijetu. Zemlje članice Europske unije (uz čije se stavove svrstava i Republika Hrvatska) vodeće su države u svijetu u borbi za zaštitu klime i iznimno aktivno djeluju unutar Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime (*United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC*). Konvencija je stupila na snagu u ožujku 1994., a Hrvatska ju je ratificirala u travnju 1996. godine. Provedbeni je dokument Konvencije Kyotski protokol. Iako je tekst Protokola usvojen još 1997., on je stupio na snagu tek početkom 2005. godine. Republika Hrvatska ga je potpisala 1999. godine, no ratificirala ga je tek u travnju 2007. Prije ratifikacije Hrvatska je tražila povećanje dopuštene emisije stakleničkih plinova. U studenom 2006. na konferenciji u Nairobiju Hrvatskoj je odobreno povećanje dopuštene emisije za 3,5 milijuna tona (otprilike 12% od traženih 14%) čime su stvoreni preduvjeti za gospodarski razvoj Hrvatske, te ratifikaciju Protokola.

Međunarodna zajednica već je sada svjesna činjenice da će se vrlo teško zaustaviti promjene klime u razdoblju Kyotskog protokola (2008-2012.). Za to ima više razloga, a jedan je svakako taj što Protokol nisu potpisale i ne primjenjuju ga sve zemlje članice UNFCCC-a, niti se u tako kratkom razdoblju mogu provesti sve nužne mjere. Prema Kyotskom protokolu 36 razvijenih država (među kojima i Republika Hrvatska) te Europska ekonomska zajednica, imaju obvezu smanjiti emisije. Kako bi ispunila obvezu smanjenja emisije stakleničkih plinova za 5% u odnosu na baznu 1990. godinu, Hrvatska je izradila Nacionalnu strategiju za provedbu UNFCCC-a i Kyotskog protokola s Akcijskim planom. Strategija se temelji na pojačanoj primjeni obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, mjera u industrijskim procesima i korištenju biogoriva, uzimajući u obzir troškovnu isplativost mjera smanjenja. Hrvatska već danas crpi 40-50% električne energije iz hidrocentrala, ima

dvije tvornice za biodizel, te potencijal razvoja obnovljivih izvora energije iz vjetra i biomase.

Na inicijativu Republike Hrvatske u prosincu 2006. Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila je rezoluciju A/RES/61/193 kojom se godina 2011. proglašava Međunarodnom godinom šuma. Hrvatska vjeruje da će obilježavanje Međunarodne godine šuma pridonijeti jačanju svijesti i promicanju aktivnosti u svezi s održivim upravljanjem, zaštitom i razvojem svih vrsta šuma na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Dodatno, problematiku šuma valja sagledati u širem kontekstu klimatskih promjena, održivog razvoja, smanjivanja siromaštva te ostalih Milenijskih razvojnih ciljeva. Predsjednik Republike Hrvatske u svojem se izlaganju na 62. zasjedanju Opće skupštine osvrnuo na pitanja klimatskih promjena, što je bilo iznimno zapaženo kod velikog broja država.⁴⁵

Zaključak

Globalne političke, gospodarske i društvene prijetnje s kojima smo danas suočeni – od terorizma, širenja oružja za masovno uništenje, oružanih sukoba, siromaštva, širenja bolesti, nepoštivanja ljudskih prava, klimatskih poremećaja – ne poznaju nacionalne granice i zahtijevaju zajednička, multilateralna rješenja. Nitko ne može očekivati da će živci u izolaciji izbjeći prijetnje, jer se jedino sudjelovanjem i suradnjom u određivanju i provođenju zajedničkog usklađenog djelovanja tim prijetnjama može uspješno odgovoriti. Globalni izazovi zahtijevaju globalni odgovor.

Ujedinjeni narodi predstavljaju jedinstveni svjetski forum koji, da bi doista učinkovito odgovorio izazovima novog tisućljeća, zahtijeva odgovarajuće reforme svojeg sustava, stvorenog sredinom 20. stoljeća, u bitno drugačijim okvirima međunarodnih odnosa, za tadašnji društveni, gospodarski i sigurnosni trenutak. Okolnosti su se stubokom promijenile, pa kroz proces promjena mora proći i globalna organizacija.

Hrvatska, iako tek manje od dva desetljeća međunarodni subjekt, stalno jača svoju aktivnu međunarodnu ulogu. U sustavu Ujedinjenih naroda Hrvatska kontinuirano zauzima sve značajnije mjesto, transformirajući se od države primateljice u državu pružateljicu međunarodnog sigurnosnog i humanitarnog angažmana. Suradnja s Ujedinjenim narodima bila je i ostala jedno je od središnjih mjesta hrvatskih vanjskopolitičkih aktivnosti. Glavni tajnik Ban Ki-moon je u svom govoru pred Općom skupštinom kojim je prihvatio dužnost 8. glavnog tajnika UN-a istaknuo:

45

Govor predsjednika Republike Hrvatske g. Stjepana Mesića na 62. zasjedanju Opće skupštine, 27. rujna 2007., UN, New York, <http://www.predsjednik.hr/default.asp?ru=302&gl=20070928000001&sid=&jezik=1>

"Moramo biti skromniji u našim riječima, ali ne i u našim djelima. Prava mjera uspjeha Ujedinjenih naroda nije u broju obećanja koje daje, nego samo u onima koje ispuni. Imajući na umu trajne vrijednosti i nadahnjujuće principe koji vode ovu organizaciju, ne trebamo je hvaliti na sva zvona niti propovijedati o njezinim vrlinama. Moramo ih samo živjeti svaki dan: korak po korak, program po program, mandat po mandat."⁴⁶

U sličnom tonu bila je intonirana poruka Republike Hrvatske na općoj raspravi 60. zasjedanja Opće skupštine:

"Diplomacija se često odnosi na kompromis. Ta riječ učestalo se koristila u opisivanju zaključka Svjetskog sastanka na vrhu. Međutim, kompromis ne smije biti sinonim za regresiju. (...) Prošlog tjedna, u ovoj dvorani izrečene su mnoge važne riječi u ime Ujedinjenih naroda. Kad napustimo ovo mjesto, ne zaboravimo na principe na koje smo se pozvali i obećanja koja smo dali. Samo to može jamčiti ubrzanje napretka prema ostvarenju Milenijskih razvojnih ciljeva i reforme UN-a. Sa svoje strane, Republika Hrvatska nastavit će konstruktivno sudjelovati u tim naporima."⁴⁷

Summary

Republic of Croatia and United Nations: New Challenges

When the Republic of Croatia became a member of the United Nations on 22 May 1992, as the 178th member state, its struggle for full international recognition was successfully completed. Fifteen years later, on 16 October 2007, for the first time in its history the Republic of Croatia was elected as a non-permanent member of the UN Security Council. This has been the greatest foreign policy achievement since Croatia gained its independence.

The Security Council membership Croatia achieved is a testament to the reputation of the country based on the achievements in the development of democracy, peace and stability on a national, regional and global level. Our candidacy was based on four areas: prevention of conflict and a peaceful resolution of the existing ones; protection of the most vulnerable segments of society in cases of armed conflicts (women, children, civilians); prevention of terrorism and a reform of the Council. The issues of special interest to Croatia within the Security Council are connected with the south east European area, with a special emphasis

46

http://www.un.org/News/dh/infocus/sg_elect/ban_speech.htm

47

Govor ministricе vanjskih poslova i europskih integracija, mr. sc. Kolinde Grabar-Kitarović, na općoj raspravi 60. zasjedanja Opće skupštine UN-a, tekst se nalazi na: <http://un.mfa.hr/?mh=153&mv=830&month=9&year=2005>

on Bosnia and Herzegovina and Kosovo; further on, the global crisis situations where UN is present in the form of peacekeeping forces (especially the ones where Croatian forces are present); the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia and the International Criminal Court; global co-operation in the area of the fight against terrorism, and non-spreading of mass-destruction weapons. Croatia will continue to contribute constructively to the reform process within the Security Council and the United Nations organisation.

Security – Development – Human rights represent, according to the 2005 Final Document, the three key pillars of the UN system based on which necessary reform processes are conducted. We have all witnessed that the level of global security has not increased significantly since 1945. Security threats have changed – the growing discrepancy between the rich and the poor, the threat of nuclear arms spreading, development of terrorism, menacing climate changes. Global challenges demand global answers. The United Nations is a unique forum where Croatia takes up an increasingly significant place, acquiring its membership in the Security Council as an award in recognition of its outstanding work. The real work is now just ahead of us.

Key words: UN, Security Council, Croatian membership, security, development, human rights, climate change